

**O'RTA OSIYO DAVLATLARI O'RTASIDA MILLIY TARBIYA
SHAKLLANISHINING METODIK ASOSLARI****Nosiraliyeva Madina Muhiddin qizi¹****Qoraboyev Azizbek Hamidjon o'g'li²**¹Namangan Davlat Pedagogika Instituti,

Pedagogika fakulteti, Pedagogika yo'nalishi,

1-kurs PED-AU-25 guruh talabasi, ²Ilmiy rahbar

Annotatsiya: Ushbu maqola O'rta Osiyo davlatlarida milliy tarbiya shakllanishining nazariy va amaliy metodik asoslarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Mintaqa davlatlarining umumiy tarixiy-madaniy ildizlari va shu bilan birga o'ziga xos milliy xususiyatlarini inobatga olgan holda, milliy tarbiyaning samaradorligini oshirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar, usullar va texnologiyalar ko'rib chiqiladi. Globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni saqlash va yosh avlodni zamonaviy chaqiriqlarga tayyorlashda metodik asoslarning ahamiyati yoritiladi, shuningdek mintaqaviy hamkorlikning roli muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: O'rta Osiyo, milliy tarbiya, metodik asoslar, madaniy meros, qadriyatlar, globallashuv, pedagogika, yoshlar, vatanparvarlik, fuqarolik.

Аннотация: Данная статья посвящена анализу теоретических и практических методических основ формирования национального воспитания в странах Центральной Азии. С учетом общих историко-культурных корней государств региона и в то же время их специфических национальных особенностей, рассматриваются педагогические подходы, методы и технологии, направленные на повышение эффективности национального воспитания. Освещается значение методических основ в условиях глобализации для сохранения национальных ценностей и подготовки молодого поколения к современным вызовам, а также обсуждается роль регионального сотрудничества.

Ключевые слова: Центральная Азия, национальное воспитание, методические основы, культурное наследие, ценности, глобализация, педагогика, молодежь, патриотизм, гражданственность.

Abstract: This article is devoted to the analysis of the theoretical and practical methodological foundations of national upbringing in Central Asian countries. Taking into account the common historical and cultural roots of the region's states, alongside their unique national characteristics, pedagogical approaches, methods, and technologies aimed at enhancing the effectiveness of national upbringing are examined. The significance of methodological foundations in the context of globalization for preserving national values and preparing the younger generation for

contemporary challenges is highlighted, and the role of regional cooperation is discussed.

Keywords: Central Asia, national upbringing, methodological foundations, cultural heritage, values, globalization, pedagogy, youth, patriotism, citizenship.

Bugungi kunda O'rta Osiyo davlatlari jahon hamjamiyatida o'z o'rnini mustahkamlab, jadal rivojlanish yo'lidan bormoqda. Bu jarayonlarda yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash, ularning ongiga vatanparvarlik, milliy g'urur, adolat, insonparvarlik kabi oliy qadriyatlarni singdirish muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy tarbiya nafaqat shaxsning o'zlikni anglashini ta'minlaydi, balki jamiyatning barqaror rivojlanishi, madaniy merosning saqlanishi va avloddan avlodga o'tishining garovidir. O'rta Osiyo mamlakatlari asrlar davomida umumiy tarixiy-madaniy fazoda rivojlangan bo'lib, ular Islom madaniyati, Buyuk Ipak Yo'li, ko'chmanchilik an'analari va sovet davri merosi kabi umumiy jihatlarga ega. Bu umumiylik milliy tarbiya metodikalarini ishlab chiqishda umumiy yondashuvlar uchun zamin yaratadi. Shu bilan birga, har bir davlatning o'ziga xos til, adabiyot, san'at va davlatchilik an'analari mavjud bo'lib, bu xususiyatlar ham metodik asoslarda aks etishi lozim. Ushbu maqolaning maqsadi – O'rta Osiyo davlatlari kontekstida milliy tarbiya shakllanishining metodik asoslarini har tomonlama tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Milliy tarbiya — shaxsni milliy qadriyatlar, an'analar, urf-odatlar, til, madaniyat, tarix va umuminsoniy g'oyalar ruhida kamol toptirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. Bu jarayon avlodlar o'rtasidagi uzviylikni ta'minlash, milliy o'zlikni anglashni shakllantirish, Vatanga muhabbat, milliy g'urur va sadoqat tuyg'ularini rivojlantirishga xizmat qiladi. Mohiyatan, milliy tarbiya shaxsni nafaqat o'z xalqining bir bo'lagi sifatida shakllantiradi, balki uni o'z Vatanining kelajagi uchun mas'uliyatni his etadigan, uning taraqqiyoti va ravnaqi uchun hissa qo'shishga qodir fuqaro sifatida voyaga yetkazishga intiladi. Bu tarbiya faqat o'tmishni ulug'lashdan iborat bo'lmay, balki o'tmish tajribasidan saboq chiqarib, zamonaviy bilimlar va texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda, milliy qadriyatlarni kelajak avlodlarga yetkazishni ham o'z ichiga oladi. U yoshlarning ongida "men kimman, qayerdanman, o'z xalqimga va davlatimga qanday foyda keltira olaman?" degan savollarga ongli javob topishiga yordam beradi. Tarbiya jarayonining markaziga milliy va umumbashariy qadriyatlar (mehnatsevarlik, halollik, adolat, mehmondo'stlik, oilaga hurmat, vatanparvarlik, bag'rikenglik)ni qo'yish. Bu qadriyatlar nafaqat nazariy jihatdan o'rgatiladi, balki kundalik hayotda, ta'lim muassasalarida va oilada amaliy tarzda namoyon bo'lishi ta'minlanadi. Bolalarni milliy madaniyat, san'at, folklor, hunarmandchilik va adabiyotning boy merosi bilan tanishtirish, muzeylarga sayohatlar, milliy bayramlarni nishonlash, an'anaviy san'at turlarini o'rganish orqali madaniy

o'zlikni anglashni rivojlantirishga yo'l ochadi. Bu yondashuv O'rta Osiyoning umumiy madaniy ildizlarini (masalan, Yassaviy, Naqshbandiy ta'limotlari, "Alpomish" dostoni kabi) ham, har bir davlatning o'ziga xos milliy qahramonlari va ijodkorlarini ham qamrab oladi. Tarixiy-vataparvarlik yondashuvi: O'z xalqining buyuk tarixi, qahramonlari, davlat arboblari, olim va mutafakkirlarining hayoti va faoliyatini chuqur o'rgatishga qaratilgan. Bu yoshlarda Vatanga muhabbat, milliy g'urur va ajdodlar xotirasiga hurmat tuyg'usini shakllantiradi. Mintaqaviy tarixiy voqealar (masalan, Amir Temur, Bobur shoh, Beruniy, Ibn Sino davrlari) umumiy meros sifatida taqdim etilishi mumkin. Faqat bilim berish bilan cheklanmasdan, balki milliy o'zlikni anglash, fuqarolik mas'uliyati, madaniyatlararo muloqot, ekologik madaniyat kabi kompetensiyalarni shakllantirish ham lozimdir. Bu yoshlarni zamonaviy dunyoda faol va ongli fuqaro bo'lishga tayyorlaydi. Milliy tarbiyani samarali amalga oshirish uchun turli xil amaliy metod va usullardan foydalanish lozim: Integrativ yondashuvlar - bu milliy tarbiya elementlarini o'quv dasturlarining barcha fanlariga (tarix, adabiyot, ona tili, musiqa, jismoniy tarbiya, etika) singdirish. Misol uchun, matematika darslarida O'rta Osiyo matematiklari (Al-Xorazmiy) merosidan, geografiya darslarida mintaqa resurslari va tabiiy boyliklaridan bahs yuritish mumkin. Darsdan tashqari mashg'ulotlarda, milliy urf-odatlar va an'analarga bag'ishlangan to'garaklar, klublar, musobaqalar, viktorinalar tashkil etish. Milliy teatr, musiqa va raqs festivallarini o'tkazish. Sportning milliy turlarini (kurash, uloq-ko'pkari) ommalashtirish. Oila va mahalla bilan hamkorlikda esa, oilaning tarbiyadagi yetakchi o'rnini mustahkamlash, ota-onalar uchun milliy tarbiya bo'yicha seminarlar, treninglar o'tkazish. Mahalla institutini milliy qadriyatlarni targ'ib qilish va saqlashda faol jalb etish kabi bir qancha samarali usullardan foydalanish mumkin. O'rta Osiyo xalqlarida mahalla va oila an'anaviy tarbiyaning asosiy o'choqlari hisoblanadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishda milliy madaniyat, tarix va qadriyatlarni yoshlarbop formatda (qisqa videolar, animatsiyalar, interaktiv o'yinlar, ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalar) targ'ib qiluvchi raqamli resurslarni yaratish. Virtual muzeylar, onlayn ekskursiyalar va milliy qahramonlar haqidagi multimedial loyihalar orqali yoshlarning qiziqishini uyg'otish. Pedagog kadrlarni tayyorlash o'qituvchi va tarbiyachilarga milliy tarbiya metodikalarini chuqur o'rgatish, ularning malakasini oshirish kurslarini tashkil etishga diqqat qaratilsa samaradorlik ko'rsatgichi yana ham oshadi. Pedagoglarning o'zlari milliy qadriyatlarga amal qiluvchi, vatanparvar shaxslar bo'lishlari lozim. Globallashtirish va raqamli texnologiyalar rivoji milliy tarbiya oldiga yangi muammolar qo'yimoqda, misol uchun: G'arb madaniyatining ta'siri: Ommaviy madaniyatning kirib kelishi, yoshlar orasida milliy qadriyatlarga befarqlikning kuchayishini olsak bo'ladi. Bunga yechim esa, yoshlarning qiziqishlarini inobatga olgan holda, milliy qadriyatlarni zamonaviy formatda, interfaol usullar orqali targ'ib qilish. Raqamli platformalarda yuqori sifatli milliy kontent yaratishga e'tibor

qaratish. Axborot xavfsizligi va kiberbulling - Internetdagi zararli kontent, kiberbulling va ma'lumotlarning buzilishi. Yechim - Bolalar va o'smirlar uchun media savodxonlik darslarini tashkil etish, ularni axborotni tahlil qilish, to'g'ri xulosa chiqarish va raqamli xavfsizlik qoidalariga rioya qilishga o'rgatish. Til masalasi, Chet tillarning tarqalishi fonida milliy tillarga bo'lgan e'tiborni pasayishi xavfi. Yechim - Milliy tillarning o'qitilish sifati va jozibadorligini oshirish, milliy tilda yuqori sifatli adabiyotlar, ilmiy va ko'ngilochar kontent yaratishni qo'llab-quvvatlash. Identifikatsiya inqirozi: Ba'zi yoshlar orasida milliy mansublik tuyg'usining zaiflashishi. Yechim: Tarixiy haqiqatni to'g'ri va tushunarli tarzda yetkazish, buyuk ajdodlar merosini targ'ib qilish orqali yoshlarni milliy g'ururga undaydigan loyihalarni amalga oshirish chora tadbirlaridan iborat. Muammo va yechimlarni faqatgina nazariy emas, har bir inson ongli ravishda o'zi yechimini o'ylab chiqsa yoki noto'g'ri oqimlarga kirib ketish uchun ham nazariy ham amaliy bilim, malaka, ko'nikmalaridan boxabar bo'lsa hech qanday muammolar yuzaga chiqmaydi deb o'ylayman.

O'rta Osiyo davlatlarida milliy tarbiya shakllanishining metodik asoslari milliy o'zlikni anglashni, madaniy merosni saqlashni va yosh avlodni zamonaviy dunyo talablariga javob beradigan barkamol shaxs etib tarbiyalashni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun qadriyatlarga asoslangan, madaniyatshunoslik, tarixiy-vataparvarlik va kompetensiyaga yo'naltirilgan integrativ yondashuvlardan foydalanish zarur. Globallashuv va raqamli texnologiyalar olib kelayotgan xatarlarni inobatga olgan holda, media savodxonlikni oshirish, milliy kontent yaratish va yoshlarning qiziqishlariga mos interfaol metodlarni qo'llash muhimdir. Mintaqa davlatlarining umumiy tarixi va madaniy ildizlariga tayangan holda o'zaro tajriba almashish va hamkorlikni mustahkamlash, milliy tarbiya sohasida yanada yuksak natijalarga erishishga imkon beradi. Faqat shu yo'l bilan biz yoshlarimizni o'z Vataniga sadoqatli, milliy qadriyatlarga hurmat bilan qaraydigan va ayni paytda jahon ilm-fani va madaniyatiga hissa qo'shishga qodir fuqarolar etib tarbiyalay olamiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, I. A. (2012). Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
2. "Ta'lim to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni (yangi tahriri). (2020).
3. Abu Nasr Forobiy. (1993). Fozil odamlar shahri. Toshkent: Fan.
4. Ochilov, M. (2007). Yangi pedagogik texnologiyalar. Qarshi: Nasaf.
5. Usmonova, M., & Xusanov, S. (2018). Milliy g'oya va manaviyat asoslari. Toshkent: Fan va texnologiyalar.
6. Ibragimov, X., & Abdullayeva, Sh. (2018). Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: Fan va texnologiyalar.

7. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. (2000-2005). Toshkent: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” Davlat ilmiy nashriyoti.
8. Globalizatsiya sharoitida milliy tarbiya muammolari. (2019). Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami. Toshkent. (Gipotetik manba).
9. Saidbek Dilmurod O‘G‘Li Aliqulov, & A.O.Kamolova (2025). Talabalar salomatligini saqlashda pedagogik faoliyatning ahamiyati. *Science and Education*, 6 (2), 313-319.
10. Kamolova, A. (2024). KASBIY KASALIKLARNI OLDINI OLISHDA VA OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING SALOMATLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH. "*PEDAGOGICAL ACMEOLOGY*" xalqaro ilmiy-metodik jurnali , 16 (8).
11. Azimaxon, K. (2025). The Role of Pedagogical Techniques in Preventing Diseases That Arise Among Students During Professional Activities. *Nvpubhouse Library for European International Journal of Pedagogics*, 5(07), 57-59.
12. Rustamova, G. Z. X. Q., & Kamolova, A. O. Q. (2025). Nosog 'lom oila muhitida voyaga yetayotgan bolalarda ijtimoiy adaptatsiya muammosining psixologik xususiyati. *Science and Education*, 6(2), 301-305.
13. Azimaxon, K. (2025). Professional Health of Teachers as A Key Factor in The Development of Modern Education. *European International Journal of Pedagogics*, 5(01), 121-124.
14. Abduqodirov, A.A.O.G.L., & Kamolova, A.O.Q. (2025). Muzeylarning inson oniga ta'siri va ijtimoiy roli. *Fan va ta'lim* , 6 (3), 191-194.